

IV. Évfolyam 1. szám - 2009. március

Kozák Mónika

Jász-Nagykun-Szolnok Megyei
Katasztrófavédelmi Igazgatóság
monika.kozak@katved.hu

ÉRTÉKREND VIZSGÁLATA A VONULÓS TŰZOLTÓK KÖRÉBEN

Absztrakt

Tanulmányom a hivatásos tűzoltók értékvilágáról szól. Azokról, akik számos káreseménynél, veszélyhelyzetben állnak helyt, szolgálati idejük alatt bármi megtörténhet, egy riasztás egy próbatételnek minősíthető. A tűzoltók értékrendszerét 2002-ben és 2008-ban vizsgáltam, mely alapját alkotta az összehasonlító elemzésnek. Az eltelt hat év alatt az állomány majdnem fele kicserélődött. Vajon ez a tény hatást gyakorolt-e a tűzoltók értékorientációira? Jelen írás célja e kérdés megválaszolása.

*In this paper I describe the values of the firefighters. Those who face numerous damages, disasters, anything may happen during their duty, where an alarm should be qualified as a trial. I had investigated the values of the firefighters in 2002 and in 2008 that was the basis of the comparative analysis. During the last 6 years-period almost half of the staff has changed. Main question is whether this fact had an effect on the values-orientations of the firefighters?
This paper's purpose is to give an answer to this question.*

Kulcsszavak: *hivatásos tűzoltók, Rokeach-teszt, értékorientáció ~ professional firefighters, Rokeach-test, values-orientation*

Bevezetés

A vonulós tűzoltó állomány 24/48 órás váltásos munkarendben teljesít szolgálatot. A 24 órás szolgálati ideje alatt a szolgálati csoport tagjai tevékenységüket szigorú szabályok szerint, meghatározott helyen, együtt kell, hogy töltsék. A tűzoltóknak csapatjátékosoknak kell lenniük, hiszen adott helyzetekben az egymásra utaltság jellemzi munkájukat. A csapathoz való tartozás egyik leglényegesebb következménye a társaktól kapott bizonyosság birtoklása. A szolgálati csoporthoz való tartozás hatására a tagok a csoport tevékenységének tengelyében, vagy ahhoz közel álló dolgok tekintetében egyesülni kezdenek. A bevetések során őket érő eseményekre vonatkozó közös értelmezések olyan jelentések, melyek összessége a csapat minden egyes tagjának sajátja.

A csoport értékteremtő funkcióval bír, ami természetesen nem minden csoportban érvényesül egyformán. Az értékek olyan alapvető meggyőződések, amelyek az emberi élet végső céljaira, vagy életvitel szélesen értelmezett módjára vonatkozó választásainkat, preferenciáinkat tükrözik. Az értékek nagy változékonyságot mutatnak csoportonként és egyénenként is. Nem egymás mellett, hanem hierarchikusan helyezkednek el a tudatban.

Vizsgálat célja

Hivatásos önkormányzati tűzoltóság vonulós tűzoltó állománya értékrendszerének összehasonlító elemzése. 2002-ben vizsgáltam a tűzoltókat, s ugyanezen vizsgálat 2008-ban történő megismétlésének aktualitását abban láttam, hogy az eltelt hat év alatt a szolgálati csoportok állományának 41,81 %-a kicserélődött. Felvételre 23 fő, leszerelésre (89,28 %-ban nyugállományba vonulásra) 28 fő került. A vizsgálat célja azon kérdés megválaszolása, hogy a nagymértékű fluktuáció gyakorolt-e hatást a tűzoltók értékrendszerére.

Vizsgálati minta

Jász-Nagykun-Szolnok Megyében működő hivatásos önkormányzati tűzoltóságok közül az egyik tűzoltóság vonulós tűzoltó állománya.

Vizsgálat módszere

Csoportos kérdőíves vizsgálat név nélküli kitöltéssel, amely által őszintébb megnyilatkozásokra lehet számítani, s ezért hitelesebb globális képet ad a vonulós állomány értékrendjéről.

Vizsgálati eszköz

Írásomban a Rokeach-teszt [1] eredményeit elemzem, ami az alapvető emberi értékek vizsgálatára terjed ki. Rokeach 18 cél- és 18 eszközértékből állította össze a tesztet [2], mely a legalapvetőbb értékorientációkat tükrözi, de ugyanakkor reprezentálja a teljes értékteret is. A Rokeach-féle értékvizsgálat 8 faktor (melyből 7 bipoláris) telítettségi értéke alapján fest képet az értékrendszerről, s ezáltal az életszemléletről.

Az egyes értékek faktoranalitikus struktúrája a következő: [3]

I. hedonizmus	civilizáltság
II. kompetencia	altruizmus
III. ego-szisztole	ego-diasztole
IV. társadalmi irányultság	személyes irányultság (privát tisztesség)
V. humanizmus	konzolidáltság
VI. presztízszvezéreltség	érzelemvezéreltség
VII. udvariasság	autonómia
VIII. idilli élet	

Vizsgálati eredmények

Az ismertetés előtt lényegesnek tartom felhívni a figyelmet arra, hogy a vizsgálati minta egy tűzoltóság vonulós állományából való, e miatt az adatok tájékoztató jellegűek, az ország tűzoltói állományára vonatkozóan általánosításra nem alkalmasak.

(Az összehasonlító vizsgálat adatait a melléklet tartalmazza:

http://www.hadmernok.hu/Osszehasonlito_vizsgalat_adatai.pdf)

Hedonizmus – Civilizáltság

Valamennyi szolgálati csoport esetében mindkét vizsgálatnál a „Civilizáltság” érték fontosabbnak bizonyult, mint a közvetlen kielégülésre, indulatelvezésre való törekvés. Feszültségtűrés, kitartó munkavégzésre való képesség inkább jellemzi összességében a vonulós állományt, mint az azonnali érzelmi leereagálás. Mindhárom szolgálati csoportnál jellemző a „Civilizáltság” érték preferálása a „Hedonizmus”-sal szemben még akkor is, ha a „C” szolgálati csoport esetében a telítettségi érték alacsonyabb 2008-ban. Természetesen vannak egyéni különbségek, amit az is mutat, hogy a telítettségi értékek –teljes állományt nézve – „Hedonizmus” esetén 2002-ben 22,58 és 79,03, 2008-ban 24,19 és 80,64, a „Civilizáltság” értéknél 2002-ben 28,12 és 87,5, 2008-ban 23,43 és 89,06 között helyezkednek el. Az értékek rangsorában a „Civilizáltság” szinte azonos telítettségi értékűsége mellett 2002-ben az 5. 2008-ban pedig a 4. helyet foglalja el. A „Hedonizmus” a hat évvel ezelőtti értéknél nagyobb telítettséget mutat, ezáltal a 10. helyről 8. helyre lépett elő a rangsorban.

Kompetencia – Altruizmus

A teljes vizsgálati mintánál a 2002-es adatok alapján két érték telítettsége, lényeges különbség nem mutatkozik, viszont az „A” és a „B” szolgálati csoportnál az „Altruizmus” irányába mozdul el az érték fontossága, míg a „C” csoportnál a „Kompetencia” jellemzőbb. A 2008-as vizsgálat adatai alapján szinte a teljes állományra vonatkozóan elmondható, hogy az „Altruizmus”-t értékelik jobban. Ha a szolgálati csoportok adatait vetjük össze, akkor azt látjuk, hogy a globális értelmezéstől eltérően a „B” szolgálati csoport esetében a „Kompetencia” mutat nagyobb telítettséget. Mind a „Kompetencia”, mind az „Altruizmus” érték esetében egy-egy szintbeli változás történt a telítettségi rangsorban, mégpedig a „Kompetencia” a 14. helyről az utolsó helyre került, míg az „Altruizmus” a 13. helyről a 12.-re helyeződött át.

A 2002-es vizsgálat telítettségi mutatói a teljes állományánál (telítettségi értékek 7,14 és 80,35 közöttiek), s ezen belül a „A” (értékek 7,14 és 67,85 közöttiek) és a „C” csoport (értékek 16,07 és 80,35 közöttiek) esetében a „Kompetencia” fontossága szempontjából különbözőbbek. A „B” csoportnál az „Altruizmus” (önzetlenség) tekintetében különböznek leginkább (értékek 9,67 és 72,58 közöttiek). A 2008-as adatok alapján megállapítható, hogy a telítettségi értékek szóródása az „A” és a „B” csoportoknál a „Kompetencia”, míg a „C” szolgálati csoportnál az „Altruizmus” tekintetében nagyobb, mely sokszínű viszonyulást mutat a csoporton belül.

Ego-szisztole – Ego diasztole

A teljes vizsgálati mintánál – mindkét vizsgálat adatait számba véve, valamint a szolgálati csoportok szerinti bontást is figyelembe véve – az „Ego-szisztolét”, azaz a szerénységre

törekvést, beszabályozottságot többre értékeli, mint az „Ego-diasztolét”, avagy a fokozott önérvényesítési igényt.

A telítettségi mutatók szórását vizsgálva megállapítható, hogy a 2002-es és a 2008-as adatoknál is a „C” szolgálati csoport kivételével az „Ego-szisztolét” fontosabbnak értékelő válaszok között vannak eltérőbb jegyek. A teljes állomány adatait elemezve mind az „Ego-szisztolét” mind az „Ego-diasztolét” előbbre került az értékek rangsorában, az előbbi a 4-ről a 3. helyre, míg az utóbbi érték a 8-ról a 6. helyre.

Társadalmi irányultság – Személyes irányultság

A vonulós állomány inkább a „Személyes irányultságot” értékeli fontosabbnak, mint közéleti távlatú célokat, érdekeket, így életükben a megvalósítandó értékeket jellemzőbb, hogy egyéni, személyes tulajdonságok, kapcsolatok hordozzák. Az értékek hierarchiájában az ún. „Privát tisztesség” a 3. helyről a 1. helyre került, míg a „Társadalmi irányultság” a 7.-ről a 9. helyre tevődött át.

A telítettségi mutatók a 2002-es vizsgálat adatai szerint a „Társadalmi irányultság” értékelése kapcsán differenciáltabbak, mind a teljes állományt, mind a szolgálati csoportokat tekintve is. A 2008-as adatokból viszont az következik, hogy a teljes állománynál és az „A” és a „C” szolgálati csoportnál a „Privát tisztesség” minimum és maximum végpontjai állnak legtávolabb egymástól.

Humanizmus – Konzolidáltság

Mindkét vizsgálat azt mutatja, hogy valamennyi szolgálati csoportnál, így a teljes állomány esetében a „Konzolidáltság”, azaz a család biztonságára, a megbízhatóságra törekvő, ambíciót, eredményt tisztelő irányultság a jellemzőbb érték a „Humanizmussal”, mint eszmei értéket díjazó irányultsággal szemben. A „Konzolidáltság” telítettségi értéke azonos, de a hat év elteltével és a változások következtében az értékek rangsorában 1. helyről 2. helyre került. A „Humanizmus” az utolsó helyről egy lépcsővel fentebb lépett.

A teljes vonulós állományt alapul véve az egyéni különbségek a „Humanizmus”, mint érték megítélésében mutatkoztak, ahol a telítettségi értékek 2002-ben 14,06 és 73,43, 2008-ban 23,43 és 85,93 közötti intervallumban vannak. Az adatokat szolgálati csoportonként szemlélve elmondható, hogy az „A” szolgálati csoport kivételével 2002-ben szinte azonos a telítettségi értékek szóródása, 2008-ban viszont a „Konzolidáltság” tekintetében nagyobbak az egyéni különbségek a „B” és a „C” szolgálati csoportnál.

Presztízszvezéreltség – Érzelemvezéreltség

A teljes állományt tekintve a tűzoltók a megvalósítandó értékek szempontjából az emberi viszonylatok érzelmeit többre értékeli, mint a presztízst, társadalmi tekintélyt. Szolgálati csoportokat összehasonlítva 2008-ban viszont az „A” és a „B” csoportnál a „Presztízsz” nagyobb telítettségi értékkel bír. Bár ezen faktor-pár közül mindkét vizsgálatnál az „Érzelemvezéreltség” telítettségi értéke magasabb, de a 2002-es 60,33-as értéknagyság 50,29-re csökkent 2008-ban, ami azt eredményezte, hogy az értékek rangsorában a 2. helyről a 7. helyre csúszott le. A „Presztízszvezéreltség” telítettsége nőtt, mely a 12-ről a 11. helyre helyezte a sorrendiségben. Az „Érzelemvezéreltség” értékelésében voltak nagyobb egyedi

eltérések – a 2002-es teljes állomány és a „B” szolgálati csoport adatainak kivételével - , mint a „Presztízszvezéreltség”-nél.

Udvariasság – Autonómia

Megállapítható, hogy az „Autonómia” preferáltabb érték igaz, hogy esetenként nem nagy eltéréssel, mint az „Udvariasság”. Ez alól a „B” szolgálati csoport 2002-es és a „C” szolgálati csoport 2008-as adatai képeznek kivételt. Az „Autonómia” telítettségében nem sok különbség van, ha az össz állományt vesszük alapul és a rangsorban is csak egy helyet mozdult, mégpedig a 9.-ről a 10.-re. Mindenképpen ki kell emelni azt a tény, hogy a két vizsgálat valamennyi faktorértéke közül egyedül az „Udvariasság”-nál fordult elő az abszolút minimum, azaz 0 és az abszolút maximum, azaz 100 telítettségi érték. Az „Udvariasság” mint érték választásában mutatkoztak a legnagyobb egyéni különbségek, akár a teljes állományt, akár külön-külön a szolgálati csoportokat vizsgáljuk.

Idilli élet

Az „Idilli élet”, boldogság, derű, sikeres megvalósítás érzése, mint megvalósítandó érték kb. átlagos telítettségű, azaz nem a legkevésbé, de nem is a leginkább fontos érték összességében a vizsgált személyeknél.

Természetesen vannak ennek megítélésében is egyéni különbségek, hiszen az értékek 2002-ben 30,61 és 79,59, 2008-ban 20,4 és 83,67 közötti távolságban vannak jelen. Az „A” szolgálati csoport esetében 2002-ben a „B” (bár itt minimális) és a „C” szolgálati csoportnál kapott telítettségi értékek szóródása nagyobb. Az „Idilli élet” az értékfaktorok rangsorában a 6. helyről az 5. helyre lépett előre.

Következtetések

Tanulmányomban a vonulós tűzoltó állomány értékrendjét kíséreltem meg leírni két empirikus adatfelvétel alapján, mely összehasonlító elemzést tett lehetővé.

A Rokeach-féle értékvizsgálat eredményeit összegezve a teljes vizsgálati mintát alapul véve az alábbi megállapítások tehetők:

- 2002-ben a legfontosabb megvalósítandó értékek a „Konzolidáltság”, „Érzelemvezéreltség” és a „Személyes irányultság”.
- 2008-ban első helyen szerepel a „Személyes irányultság”, majd a „Konzolidáltság” és az „Ego-szisztolé” követi. Ez utóbbi 2002-ben a 4. helyen állt, tehát a preferáltabb értékek között volt akkor is.
- 2002-ben a legkevésbé fontosnak ítélt érték a „Humanizmus” (mint eszmei értékek preferálása) volt, ezt előzte meg a „Kompetencia” (mint főként én-vezérelt, sikerre-teljesítményre való törekvés).
- 2008-ban pontosan ugyanezen értékek szerepelnek az értékfaktorok rangsorának utolsó helyein, csupán helyet cserélve a sorrendben.
- Az egyes értékek preferenciájában legnagyobb változás az „Érzelemvezéreltség”-ben mutatkozik azáltal, hogy a telítettség csökkenése következtében a 2. helyről a 7. helyre került a rangsorban. A többi érték esetében elmondható, hogy 1, illetve 2 helyet lépett előre, vagy hátra a telítettségi értékek hierarchiájában.

Summázva az összehasonlító vizsgálat eredményeinek elemzését azon következtetést vontam le, hogy bár a vonulós tűzoltó állomány közel fele kicserélődött ez mégsem eredményezett releváns változást az értékrendszerük struktúrájában. Hipotézisem szerint ennek az lehet az oka, hogy a tűzoltócsapathoz tartozás az újonnan bekerült egyének értékrendszerének hasonlóságát eredményezte, mégpedig a 2002-es vizsgálati mintából a jelenleg is szolgálatot teljesítő állományéhoz.

Felhasznált irodalom:

- [1] Szakács Katalin-Szakács Ferenc: A Rokeach-féle értékvizsgálat Pszichodiagnosztikai Vademecum I. Explorációs és biográfiai módszerek, tünetbecslő skálák, kérdőívek 2. rész Tankönyvkiadó Budapest 1992. pp. 407-413.
- [2] Szakács Katalin-Szakács Ferenc: A Rokeach-féle értékvizsgálat Pszichodiagnosztikai Vademecum I. Explorációs és biográfiai módszerek, tünetbecslő skálák, kérdőívek 2. rész Tankönyvkiadó Budapest 1992. p. 406
- [3] Szakács Katalin-Szakács Ferenc: A Rokeach-féle értékvizsgálat Pszichodiagnosztikai Vademecum I. Explorációs és biográfiai módszerek, tünetbecslő skálák, kérdőívek 2. rész Tankönyvkiadó Budapest 1992. pp. 414-415.